

Poslikan lesen strop iz cerkve sv. Petra na Svetem Primožu pri Kamniku Predstavitev konservatorsko- restavratorskih posegov

Črna pri Kamniku - Cerkev sv. Petra
EID 1-1881

Leseni poslikani stropi predstavljajo pomemben del naše likovne dediščine. V srednjeveški cerkvi, kot sežetku kozmične geografije, je lesen strop, poleg varovalne vloge, predstavljal predvsem simbol večnosti. Ta se je udeleževala preko poslikav, ki so govorile o nebesni morfologiji v naravnem in krščanskem redu. V slovenski javnosti se za tehniko poslikavanja lesenih stropov še danes uporabljata oba termina: šablonirani/šablonski in patronirani vzorci, kljub temu, da med njima obstajajo določene tehnične razlike. Medtem, ko so preko šablon nanašali izbrane vzorce na leseno osnovo, so patronirane vzorce preko valjev, pečatnikov, odtiskovali na podlago. Pri slikanju predvsem vegetabilnih vzorcev je bila v uporabi tudi tehnika pavziranja. Pri tej tehniki so vzorčno osnovo preko točkovno preluknjane materiala zgolj kot oporo oz. skico nanesli na podlago, potem pa so vzorec dokončali sami.

(slika 1-6) Znamenito romarsko središče Sveti Primož nad Kamnikom, izpričano že od 13. stoletja naprej, se nahaja severno nad dolino in naseljem Črna, na platoju pobočja Male planine. Sestavljajo ga cerkev sv. Primoža in Felicijana, cerkev sv. Petra, zvonik sv. Primoža in Felicijana, mežnarija z gospodarskim poslopjem in Marijina kapelica. Območje je bilo kot skupina stavb z *Odločbo o zavarovanju poslopij pri sv. Primožu* zavarovano kot spomeniška celota že leta 1958.

Predstavljamo cerkev sv. Petra, pogosto spregledano manjšo cerkev, ki stoji višje na platoju, nad znamenito cerkvijo sv. Primoža in Felicijana. Vzroki za njen nastanek in njeno funkcijo v okviru romarskega središča do danes še niso znani. Arhitekturna zasnova cerkve je enostavna in značilna za čas zadnje četrtine 15. stoletja. Tloris cerkve obsega enoladijski prostor z ravnim lesenim poslikanim stropom, šilasto zaobljeno slavoločno steno in triosminko zaključen prezbitერიj z rebrastim obokom mrežastega tipa. Strop iz cerkve sv. Petra odlikuje pretanjena risba šablon, motivna raznolikost, ki posega v zakladnico prapodob, in tehnična doslednost. Mnogi vzorci na stropu so povsem samosvoji in jih lahko povežemo v naslednje skupine: abstraktni in geometrijski vzorci, vegetabilni motivi, zoomorfni motivi ter arhitekturni motivi. Upodobljene živali lahko razdelimo na obstoječa ter fantastična bitja, za katera so mislili, da so nekoč obstajala in imela pomemben simbolni pomen.

Prvi znani konservatorski poseg v cerkvi je bil prav na poslikanem lesenem stropu leta 1968. V zadnjem desetletju je bil strop v resno slabem stanju. Na lesenem stropu so se marsikje pokazale težke in nepopravljive poškodbe, ki jih je povzročila vlaga. Posamezni leseni elementi so bili povsem prepereli in črvi.

Pred začetkom konservatorsko-restavratorskih posegov je bila izvedena dendrokronološka analiza, ki so jo opravili strokovnjaki z Oddelka za lesarstvo Biotehnične fakultete Univerze v Ljubljani. Težko pričakovani rezultati so zelo jasno potrdili datacijo Nataše Golob, ki je strop datirala v čas med 1470 in 1480.

Maja 2017 je bil strop prenesen v delavnice Restavratorskega centra ZVKDS. (slika 7-14) Demontaža stropa je bila zaradi težkega dostopa do cerkve zelo zahtevna. V procesu konservatorsko-restavratorskih postopkov so bile izvedene potrebne preiskave: analiza barvnih plasti, starost lesenega nosilca poslikave ter stanje nosilne konstrukcije. Po končanem čiščenju je sledilo utrjevanje originalne poslikave. V prvi fazi so bile možničene in lepljene vse vzdolžne razpoke. Leseni elementi so bili istočasno prepojeni z utrjevalnim sredstvom. Poškodovani deli desk so bili odrezani do zdrave osnove. Dodani so jim bili vsadki iz zdravega lesa. Ob predhodnem posegu so delilne letve utrpele kar nekaj sprememb. Zaradi napačne postavitve na stropu so bile na prvem polju skrajšane, na drugem polju so

jih morali podaljšati. Mizarska sanacija je bila zaključena s kitanjem površinskih poškodb. Po tehtnem razmisleku je bilo sklenjeno, da bi bilo zgolj konserviranje poslikave zaradi obsežnosti poškodb nesmiselno, zato je bila izvedena barvna rekonstrukcija prvotne poslikave z ohranjanjem vseh še ohranjenih delov prvotne poslikave. Kljub visoki stopnji uničenosti je bila poslikava rešljiva, saj je bila narejena s šablonami, kar pomeni, da se vzorec ponavlja vzdolž celotne površine deske. Transport občutljivih umetniških predmetov je bil zelo zahteven. Naša pot se je v zadnjem delu spremenila v zelo zahtevno makadamsko pot, ki je za osebna vozila nedostopna.

Ponovno nameščanje stropa je potekalo v več fazah. Naprej so bile nameščene glavne stropne deske, stiki med deskami pa prekriti z delilnimi letvami. Na prečnih mestih ob zidovih ter po sredini, med polji, so bili nameščeni ostrolistni zaključki. Na koncu so bile nameščene še obrobe stropa ob vzdolžnih stenah ladje. (slike 15-21)

Vodja konservatorsko- restavratorskih posegov
Vito Dolničar

Vodja projekta razstave, pristojna konservatorska svetovalka, ZVKDS, OE Kranj
Mag. Maja Avguštin

slika 1, pogled iz cerkve sv. Petra proti sv. Primožu in Felicianu in dolini Črne (foto Maja Avguštin)

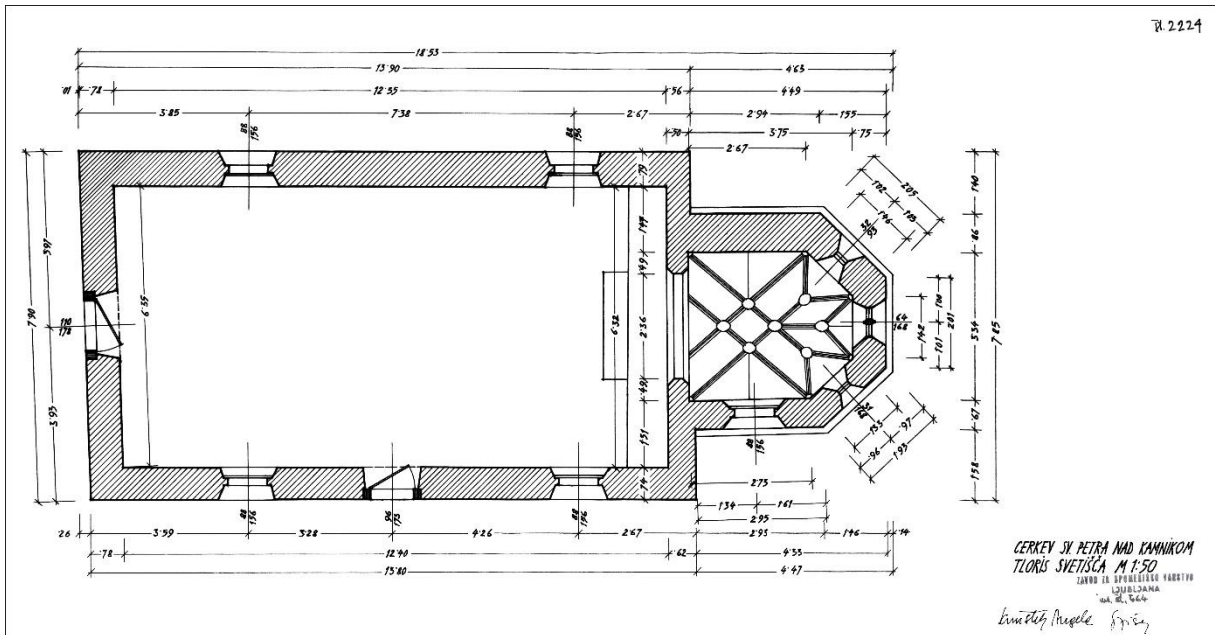

slika 2 - cerkev sv. Petra, (vir ZVKDS, OE Kranj) slika 3 - zahodna fasada z glavnim vhodom (foto Maja Avguštin)

Slika 4 - fasada prezbiterja (foto Maja Avguštin)

slika 5, tloris cerkve sv. Petra (vir ZVKDS, OE Kranj)

slika 6, pogled proti prezbitriju (foto Maja Avguštin)

slika 7 - stanje stropa pred posegi (foto Maja Avguštin) in slika 8 - stanje poslikave in desk pred posegi (foto Vito in Rok Dolničar)

slika 9 - stanje deske pred posegi v mizarski delavnici (foto Vito in Rok Dolničar) in slika 10 - stanje deske po posegih utrjevanja in lepljenja (foto Vito in Rok Dolničar)

Slike 11, 12 in 13 - stanje poslikave pred posegi, med posegi in po posegih (foto Vito in Rok Dolničar)

slika 14 - proces kons.-rest. posegov v delavnici (foto Vito in Rok Dolničar)

slika 15 - Strop po namestitvi (foto Martin Kavčič)

Slike 16-21 – slike detajlov, foto Martin Kavčič